

Andrej Koritnik*Patetična simfonija logoreične civilizacije*

Iztok Osojnik: MELINDA PODGORNÝ. Poskus raziskave, zakaj nisem umorila Maksa CankarjaMladinska knjiga, Ljubljana 1998 (Zbirka Nova slovenska knjiga)

Čeprav v *Melindi Podgorný* takoj zbudi pozornost izjava, da "z opisvajnem človek nikol ne pride do dna opisvanemu. Provozprov se mi zdi, da se z opisvajnem in razlagajnem zares zmeri bolj oddaljuješ od razlaganga", si je treba dovoliti kanec poguma in kapljico predrznosti ter spregovoriti teh nekaj besed o proznem delu našega pesnika Iztoka Osojnika, ki se je v slovensko literaturo zapisal kot avtor šestih eruptivnih pesniških zbirk, nazadnje kot direktor Vilenice. Nedavno pa je v lični podobi prišlo na svetlo njegovo prvo prozno delo, ki se je – če gre verjeti neznanemu recenzentu na zavihku – valjalo po uredniških pisarnah dolga leta, dokler naposled ni srečno priromalo do pravih rok, oči in razuma.

Iz bolj intuitivnih kakor zares utemeljenih razlogov *Melinda Podgorný* imenujmo roman, ki v zapletenih miselnih preskokih in tekočem, slogovno prijetno izpiljenem pripovedovanju pred nas postavi najprej samotarsko podobo pisatelja, ki skorajda sluti, da bo minilo še mnogo let do izida njegovega romana; tako dolgo, da se loti temeljite predelave, ki upravičijo njegovo delo s prvim stavkom predgovora v drugi izdaji Fowlesovega *Maga*. Toda če bralec potemtakem pričakuje vsaj tako zanimivo zgodbo kot pri Fowlesu, je razočaran in presenečen hkrati: Osojnik popelje "dobrega"

čitatelja v divji stampedo premišljevanj pod krinko glavnega junaka Maksa Cankarja, slovenskega pisatelja na Japonskem, ki je domenjen s prijateljico za izlet. In s tem se zgodba kot mimezis tudi konča. Roman je prežet z nekakšnimi "meta" premišljevanji, skorajda miniaturnimi eseji o teoriji romana, natančneje, o tem, kako naj bo roman sestavljen, kaj je čas v literaturi, kakšen pomen in vlogo ima romaneskni junak, a hkrati tudi razdelavo razmerja med slovensko besedno ustvarjalnostjo in japonskim imperializmom ter podobne, takšne in drugačne teme, ki se podijo v glavi Maksa Cankarja ali v zavesti pripovedovalke, pisateljice romana, Melinde Podgorny. Roman bi lahko bil ljubezenska zgodba dveh vzporednih usod – pohote polna, pa tudi nežna in pričakujoča čustva vzajemnosti med Maksom in Akiko na eni ter lezbično razmerje med Melindo in Akiko na drugi strani. Hkrati bi Osojnikovo delo lahko bilo literarni odmev na vprašanja, ki jih človek porodi v divjih fantazijah, namreč, kaj če ljudje obstajamo samo v sanjah nekoga drugega, kaj če je naš planet samo celica v veliko večjem človeškem telesu – kajti v *Melindi Podgorny* je in ni jasno, kdo si je koga izmislil: ali je Melinda Maksov izmislek, ali ni morda narobe; možno je tudi, da si je oba izmislil še neki tretji Maks Filip, ki je hkrati lahko žrtev še veliko bolj "prefrigane" Melinde Podgorny z družbo. Tako se meja med resničnostjo in izmišljijo zabriše, začne se literarna metafikcija, ki nekoliko spominja na znamenito Fowlesovo izjavo v trinajstem poglavju *Ženske francoskega poročnika*, da so pripovedovana zgodba in osebe njegov osebni izmislek. Tako tudi pri Osojnikovem delu prej ali slej postane jasno, da se bralcu razodeva vsemogočna literarna manipulacija, ki lahko ustvarja, a tudi uničuje, ter v skladu z demiurgovo kaprico nakloni Melindi ljubljenje z žensko in krvavo sračko ali pa bolečo smrt zavoljo sekire pohotnega gozdarja. *Melinda Podgorny* je lahko še marsikaj, obrnemo jo lahko na glavo ali noge, vsakič lahko zadobi novo, še bolj begajočo podobo. Morda še najbolj spominja na uspelo izpisano literarno vajo za roman, ki ima šele nastati, tedaj za delo, ki nekatere modernistične prijeme uspešno meša s postmodernističnimi značilnostmi (kot je tudi na primer citatnost).

Z zadržanostjo je možno sprejemati navdušujoče zavihkarsko sporočilo, da gre za eno najlepših ljubezenskih zgodb moderne slovenske literature. Takšno posplošujočo trditev bi lahko dokazal samo temeljitejši premislek, toda še vedno bi ostal v okvirih subjektivne estetske sodbe. Kakor koli,

zares privlačen in prepričljiv je prizor na železniški postaji, ko Maks že nekaj ur čaka na Akiko, vmes pa jo v ljubezenski strasti opravičuje takole: 'še pol ure jo počakam, potem pa čez eno uro grem'. Vsakdo, ki ga je kdaj zadel neusmiljeni Amor neposredno v srce, pozna ta občutek grenke praznine s priokusom razočaranja, ko izvoljena zamuja; zato je Osojnikov opis (ne smemo pozabiti, da zdaj govorimo o delih in ne o celoti) teh grenkosladkih občutij polzavesti še kako zgovoren in zanimiv. Toda kar nas še bolj zanima v *Melindi Podgorny*, ni ljubezen, temveč razpravljanje o romanu. Že prej je bilo rečeno, da avtor mnogokrat ustavi pripoved z mislijo, kaj bi se zdaj moralo zgoditi, kakšen naj bo romaneskni junak in podobno. Čeprav se zdijo nekatere misli o romanu sveže in nove, gre odkrito povedati, da Osojnik – ali drug avtor, ki misli drugače – predvsem za junaka romana uporablja že slišane misli. Zanj pravi, da ne sme biti popoln, to pa ne more biti nič drugega kot odmev Blankenburgove razsvetljenske teze, da junaki romana ne smejo biti idealni, ker tako ne bi bili prepričljivi. Zato vsaj nekateri pogledi na roman, kot se kažejo v obravnavanem delu, niso posebna novost, ampak prej vnovična aktualizacija (zavedna ali nezavedna) na videz "nemodernih" pogledov na še vedno razvijajočo se literarno zvrst, če uporabimo Bahtinove besede.

Bolj problematična postane Osojnikova umetnina nekje drugje. Ker je v delu veliko referenc, neposrednih citatov ali vsaj mimobežnih namigov (na primer na Avgušтина, Dostojevskega, Julesa Verna, Cervantesa, *Pesem o Rolandu*, Platona, Gregorja iz Toursa, Ariosta, *Alico iz Čudežne dežele* in še bi se našlo marsikaj), je že vnaprej jasno, da se bralec, ki slučajno ne pozna na primer Platonovega *Simpozija* in njegove definicije poezije – in vseh posledic, ki jih nosi s seboj – in ki morda (še) ni prebral večine velikih del svetovne književnosti, vsekakor ne more počutiti udobno in prijetno, ko pa je toliko tuje učenosti in načitanosti. To seveda ne pomeni, da je z načitanostjo kaj narobe, nasprotno. Toda zdi se, da je v roman vstavljena namerno, zato je tuintam celo nekoliko vsiljiva; zadeva niti ne bi bila vredna omembe, ko pa lahko s tem *Melinda Podgorny* izgubi mnogo bralstva, ki zavoljo polihistorske poplave ne najdejo več glavne niti pripovedi in se upehajo že nekje na sredini, bogne daj da celo na začetku. In zato se nam lahko postavi upravičeno vprašanje, ali ni *Melinda Podgorny* poskus preboja v literarno zgodovino, v panteon nesmrtnih (kakor lahko beremo

na strani 134: "In ne bom razpletel le svoje zgodbe, zrinil se bom med ljudi in me bodo brali, ker tam bom, med drugimi nesmrtniki, ki so neko mitično goro naselili z imeni."). Ampak ker je Osojnikov roman zmuzljiva materija, se zdi takšno hotenje lahko samo navidezno; pravzaprav je krut posmeh in porog vsem tistim "spisovateljem", ki svojih del zares ne pišejo za branje, ampak za ustoličenje v 'nevenljivem spominu' zgodovine. Kljub tej odliki pa je besedilo vseeno prepolno intelektualizmov.

A hkrati je že prišel čas, da vsaj na kratko upravičimo naslov pričujočega zapisa. Gre namreč za Osojnikove lastne besede, ki so še najprimernejše za opis besednega divjanja v *Melindi Podgorny*. Osojnikov romanekni svet je očitno nekakšna prisposoda "patetične simfonije logoreične civilizacije", zato je tudi logoreja v pripovedi najprimernejši pristop. Pripovedovalec govori kot "strgan dohtar", plaz besed se mu usipava skozi celotno zgodbo, človeku ne da dihati in zahteva nenehno napetost čutov in razuma. Toda navsezadnje se kljub vsej besedni poplavi pojavi naslednja trditev: "Povedal nisem pravzaprav nič, pa čeprav sem dosti govoril." Seveda to ne more biti avtorjeva samodiskvalifikacija (?); izjavo lahko razumemo tudi tako, da sodobna civilizacija v svoji mnogopomenskosti in večopravnosti potrebuje več besedja, bolj intenzivnega in agresivnega, vendar pa se za njimi skriva čista praznina, morda celo "mitološka" praznina. Toda to je že igra s pomeni – avtor se jim lahko samo smeje, medtem ko drugi nevedno ugibamo, zato jih raje opustimo.

Melinda Podgorny Iztoka Osojnika razočara in očara hkrati. Nekje lahko preberemo, da ga "ni ... v romanu popolnega junaka. Če bi bil popoln, potem ne bi bilo moč pisati romanov." Zatorej lahko izpeljemo nadvse logičen sklep, da tako kot junak tudi popoln roman ni možen, saj če bi bil, potem jih ne bi bilo več možno pisati. Osojnikovo delo prav gotovo po vsem povedanem daje še veliko izhodišč in možnosti za nove romanekne stvaritve, to pa ga brez dvoma postavlja daleč stran od popolnosti.